על הציבור מחמת חטא של יחיד, שכל ישראל ערבים זה בזה.

אבל מסתבר שהאסונות הם לא רק מחמת חטא של אדם יחיד, אלא כל אחד ואחד יש לו מה לתקן, והעצה היחידה להינצל מן האסונות היא לא בכוחי ועוצם ידי, אלא בתשובה ותיקון המעשים.

ונתבונן מה הם הדברים המצויים שנכשלים בהם.

להתחזק בשמירת הלשון ובין אדם לחברו

אחד הדברים המצויים שנכשלים בו הוא לשון הרע, כמו שאמרו (ב"ב קסה, א) וכולן באבק לשון הרע, והחפץ חיים כתב חיבור גדול על הלכות לשון הרע, וכתב גם דברי חיזוק והתעוררות לשמירת הלשון, ומאוחר יותר כתב בהקדמה לספרו "כבוד שמים" כי דבריו לא השפיעו כמו שחשב. יש יצר הרע חזק מאד ללשון הרע, ולכן גם השכר גדול מאד למי שנזהר בזה, ובספר שמירת הלשון (שער התבונה פט"ז) כתב שמי שנזהר מלשון הרע יש לו חוש מיוחד להרגיש מהו לשון הרע ולהיזהר מכך.

וצריכים חיזוק בזה, להיזהר שלא לדבר לשון הרע, ואמנם כל דברים בטלים זה גם חמור, ואמרו חז"ל (עיין ספרי פרשת עקב) כשם שתלמוד תורה כנגד כולם כך ביטול תורה כנגד כולם, אך לכל הפחות יש להתחיל מלשון הרע.

ועוד דבר בענין בין אדם לחברו, שאדם אינו מוותר, ואינו רוצה לוותר, והנה יש דברים שהם על פי דין, בדיני ממונות, יש שולחן ערוך ויש דיינים מומחים, אך לפעמים אדם קובע ומורה דין לעצמו, בפרט בענייני שכנים, מצוי שיש אנשים טובים מאד, וכשבאים לידי איזו נגיעה ביחסי שכנות, מיד נהפך לאדם אחר, וכבר אינו מה שהיה, מחמת נגיעה של ממונות, או נגיעה של כבוד שהוא איום ונורא.

ובמסילת ישרים (פרק י"א) כתב שהכבוד דוחק את האדם יותר מכל התאוות שבעולם, וצריכים לדעת שאם נהנים מכבוד, מפסידים הרבה עולם הבא, ולהיפך על ידי ייסורים של ביזיונות מרוויחים עולם הבא, וחוסכים ייסורי גיהינום.

אלו הם דברים הצריכים חיזוק, להיזהר מלשון הרע, ומביטול תורה, ולהתחזק באהבת הבריות, ושהנגיעות של כסף וכבוד לא ישחדו להתנהג שלא כהוגן.

שיח **רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א**
בבית האבלים הגאונים שליט"א
בני רבן של ישראל זצוק"ל

מיוחד!

רבינו הגדול שליט"א: יש כתבים שלא נדפסו?

הבנים: יש הרבה מכתבים שהוא ענה, יותר ממאה וחמישים אלף מכתבים.

רבינו הגדול שליט"א: כן, תשובות, הוא היה מקצר, תשובות קצרות.

הבנים: הוא שמר הכל, ומוציאים את זה.

רבינו הגדול שליט"א: כבר הדפיסו פעם חלק מהתשובות, עם פירושים.

הבנים: כן, בספר דעת נוטה.

רבינו הגדול שליט"א: אני זוכר כשהוא הגיע ללומז'ה, הוא למד קודם בתפארת ציון, והגיע ללומז'ה עם עוד שניים, רבי בערל ויינטרוב, ועוד אחד שהיה חולה, ר' נפתלי טפלי.

ההתמדה! הייתה התמדה, והמשיך הלאה כך תמיד, עם בקיאות כזו, גם האור שמח היה בקי, רבי מאיר שמחה, אבל בקיאות בכל המדרשים, לא עד כדי כך, לא ידוע לי עוד מישהו שהיה עם בקיאות כזו.

גם ראו אצלו דברים לא טבעיים, דברים למעלה מהטבע. וגם היה נותן עצות ומייעץ לכל שואל. זכותו יגן עלינו, שיהיו בשורות טובות.

הבנים: הציבור שואל מה אפשר לקבל ולעשות לעילוי נשמתו? מה אפשר ללמוד?

רבינו הגדול שליט"א: ללמוד בספרים שלו, אם לומדים את הספרים שלו שפתותיו דובבות.

הבנים: אולי שהציבור יקבל על עצמו ללמוד שמונה דפים ליום כמו שהוא היה לומד.

רבינו הגדול שליט"א: נו, אבל מי יכול את זה, לא כל אחד יכול את זה.

הבנים: הוא למד שמונה דפים ליום כדי שיצליח גם להספיק זרעים וטהרות.

רבינו הגדול שליט"א: סבא שלי כשהיה צעיר אחרי בר מצוה למד ש"ס שבע דפים ליום.

הבנים: שבע דפים זה בלי זרעים וטהרות, והוא רצה להכניס גם זרעים וטהרות, הוא היה לומד את זה עם הר"ש והרמב"ם, לפי הסדר של הדפים של וילנא, גם שם הוא למד שמונה דפים ליום.

רבינו הגדול שליט"א: היה עם דבקות בתורה.

הבנים: הוא אמר שהשבוע הכי קשה שלו בשנה זה אחרי פסח, כי אז הוא צריך ללמוד זרעים, בכל יום שמונה דפים, וגם כנגד זה בירושלמי, וזה היה תופס לו את כל היום מהבוקר עד הלילה.

רבינו הגדול שליט"א: הוא גם כתב על הירושלמי, פירוש על הירושלמי.

הבנים: הגהות על כל הירושלמי.

רבינו הגדול שליט"א: אבל גם פירוש, לא?

הבנים: אחרי זה הוא ביקש מהחתן שלו, רבי זליג ברוורמן, שיכתוב את מה שלמדו בחברותא.

רבינו הגדול שליט"א: דבקות בתורה.

הבנים: הוא היה מספר שהוא זוכר שהראש ישיבה ורבי יעקב הגיעו ללומז'ה עם האבא וישבו ללמוד במזרח.

רבינו הגדול שליט"א: אנחנו הגענו קודם, רק האבא בא לבקר אותנו, האבא בא לבקר לדבר בלימוד, כי רצה לדבר בלימוד עם מישהו, ובבית לא היה עם מי לדבר, ולכן בא אלינו.

זכותו יגן עלינו, בשורות טובות, המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.